

„...csak a fejem bontott gyökeret”

Búcsú a táltostól

Egyedül vagyok, születésem óta egyedül. S hiába minden. Barátom mondja: Az ember végül egyedül marad. Táltos, most te voltál soron. Ne félj, Arany János szavával: „A LÉLEK ÉL: találkozunk!”

Amikor 2017 őszén kilencvenedik évfordulódon köszöntöttünk Budapesten, a Barabás-villában, azt írtam rólad, hogy költészeted, költői kiteljesedésed leginkább az emberrel harmonizáló végtelen, a Földközi-tenger születését idézi föl számomra.

A kontinensek közötti bölcső a Gibraltári-szoros átszakadása után egyetlen dübörgő vízesésen át száz esztendőn keresztül töltötte föl a medencét. Mások szerint nem kellett hozzá ennyi idő, de a lényeg, hogy a költői szózuhatagok lenyűgözően gigantikus tenyészetet, birodalmat hoztak létre. Ma még fölmérhetetlen jelentőségű életművet.

Mi volt az élet, a teremtés zuhatagának első szava? Dunaharaszti. Fiatalon, költeményeid olvasva, te voltál számomra Haraszti első szava.

A titokzatos melankóliában lélegző falu, ahol rokonaim házát vadregényes bukszusillat lengte át a vadszőlőben fuldokló fal mellett, és unokabátyámmal gyalulatlan lécekből csónakot futtattunk a Dunára. Haraszti, ahonnan keresztanyám 1956 október végén, huszonévesen motorbiciklin robogott be Pest belvárosába csodát látni, és látta a csodát, s utána eltemette magát egy észak-bácskai faluba, és haláláig hallgatott.

Az ember végül egyedül marad.

Keresztanyám kettőtört élete, örök mosolya, a forradalom hosszú-hosszú csöndje is te voltál, Jóska. A ti szemetekből sugárzott felém először az a melankólia, amely később verseidből, de még a hangszínedből is szivárog belém, azóta is. Talán te sem tudhattál róla, de ez a Dunaharaszti- vagy emeltebb szóval ez a Tornai-melankólia.

E sorok írása közben ébredt föl bennem először olvasott versed, a Krúdy. Mi ez, ha nem melankólia, ha nem Haraszti, ha nem az én 1960-as éveim? „Bogarak

SZIKRA JÁNOS (1954) Pátkán élő költő. Összegyűjtött versei *Közép-európai nyár* (Hitel Könyvműhely, 2012) címmel jelentek meg.

népvándorlásától piros / repkény alatti fal, / csontváz-virág / az emlékkönyvben. // Templom falán vigyorgó nevek, / évszám-csonk a bejárat fölött, / és sehol-se-létező idő // a toronyórán." Mi ez, ha nem költői egyetemesség?

Sokáig édesanyámmal mértem életkorodat, ő is 1927-ben született, a Harasztól lélekben nem is oly távoli Tápiószecsőn. Az ő égi útja nálad sietősebb volt... De mintha a mélyek mélyén őt is idéznéd öntudatlanul: „Anyám-arcú legények / törtek elő álmomból, / fehér ingük volt, / húzták a vizet / a gémeskútról. / Öntözték a lábomra, / mondták mi lesz belőlem, / de csak a fejem bontott gyökeret. / Milyen fa hajt itt ki, / gyökerével az égnek, / anyám-arcú legények?”

Egyedül vagyok, születésem óta egyedül. Hiába minden, az ember végül egyedül marad.

Említett köszöntésedkor Csoóri Sándor már egy éve végleg az Üröm közelében levő földbe költözött, de sokunknak ő soha nem hagyta el, mert nem hagyhatta el a legendás Keleti Károly utcai jegenyefákat...

Köszönöm neked, hogy más, egyetemes érzések mellett a vér költője is voltál, s elődeidnél bátrabban, oly természetes módon beszéltél a szerelemről, ahogy csak Istenről illik beszélni.

„Ó sötétben suttogott árulásom, sötétben megtalált melled, sötétben kinyitott, szégyellt kapud, sötétben fölgújtott tüzed, elfojtott örültséged, fehér méz, ami az éveket összekötötte, fehér lábszár, mely szaladt, megfeszült és a karomban maradt, bolondos, szomorú kicsikóorr az orromon, ó bujkálásaink, átkaink, megfagyott nyelvünk, közös istenünk, közös félelmünk, idegen óráink, csonkunk, halálunk, együtt-futásunk az időben, együtt-reszketésünk az ágyadban, kicsi voltál, hullámos, barna, gubancos hajú, szerettem nézni mikor a hajad mosod, mikor másokkal beszélsz, te vad-őszinteség, fékezhetetlen gyönyörkereső, te semmi lemondás, semmi fél-odaadás, semmi fölszini rebbenés, te iszapig megforduló víz, ragaszkodás fekete gyökere...”

Közeledben Páskándi Géza a Duna-delta román poklában besötétedett tekintete döfte át személyemben az ismeretlen fiatal, akire Gergely Ágnes mosolygott aztán a *Kortársnál*, ahol egy óráig szórakoztattátok egymást (csipetnyi erotikával fűszerezve) a honi irodalom pletykáival, amikor legújabb versét hozta a laphoz; vagy Takács Imre a sors fejszójével faragott, mégis olykor ábrándos kandisága meredt rám, akiről azt mondtad egyszer: ha a mai napon semmiféle légmozgás nem érzékelhető, Imre bizonyára azért késik Fehérvárról, mert belső szélfúvás kapta el. Ami bizony poétáknál nem ritka...

...ó te első érintés, első fölmordulása a mély földüregben alvó vérnek, első zengése, ragadozó tombolása fülemben, te első száj hava-tüze a szivemen, első nyelv deres, villámló fogaim közt, első elfelejtése, első ellensége anyámnak, ó első álmatlanság, virrasztás, halál-képzelés, első düh, bosszú-csikorgás, kihegyezve minden érzék, kihegyezve minden álom, kihegyezve minden fájdalom: csak ki kellett volna bírni, csak bele kellett volna halni; ma is állnál este a kapu előtt, ma is ugranál velem a hóesésbokorba, ma is Fehér Virág és Fekete

Gyökér, ma is istene, földje, felhője, zenéje, bőre egymásnak, ma is te az első, ma is te, a fölénekelhetetlen, kinyithatatlan...”

Az ember végül egyedül marad.

Kit ünnepeltünk alig több mint két éve? Korunk egyik kivételes személyiségét. Én a táltost. A táltos Tornait. Mert benne táltos született, s mint tudjuk, ez isteni kegyelem. Emberfölötti sziklagörgetés egy életen át. Nem adatik meg akármely nemzedéknek.

S kit ünnepeljünk ma?! A halált?! Soha!

Jóska, beteljesedett életedet ünneplem én ma, azt a költő-embert, akinek egy küzdelmes, nagy élet adatott.

Műveiddel te nyitottad tágra a szemem; te biztattál a fiatal pályatársakat is megszégyenítő intellektuális fölényrel, frissességgel és valódi duendével, hogy a legmagasabbra törjön a képzeletem; hogy gyönyörű gátlástalansággal is ölelhetjük mi egymást, halandó, szegény, szegény, szegény emberek; szavaiddal te részegítettél meg, hogy elzavarjam közelemből a butító józanságot; s panteizmusod emelt az égig: Isten mámoros közelébe.

Tartsd magasra fölöttem Balassi szablyáját, mielőtt a középszer rozsdája megfogná, mielőtt a bátrak szavát suttogásig halkítanák a képmutató, szerencsétlen dilettánsok!

„...ó zöld homok, amibe egymásután nyomódott csupasz talpunk, kút vizén, a mélységben nézett iker-arcunk, ó ma is ott kapaszkodnánk a dombon virágzó vadmeggyfába, az eltakaró sátorba, a méhekkal zúgóba, ó ma is ott a fehér szirmok verésében, ma is ott a szerelmi árnyékban, lent a mocsár, a nádas, a sötétség, az elpusztulás, szétszakadása húsnak és csontnak, ma is tudom: választás volt, utolsó lázadás volt, utolsó kísérlete a meggyfává válásnak: kisemmiző, számúzó tavasz, leégett töltésoldal pernyéje, bűze a szánkon, kórokat nevelő homoksíkság, ahol nincs leveles ág, nincs elevenítő paradicsomi szó: csak mentünk deszka-lábbal, ó szerelmem, ó első teremtőm, első megnyúzóm, bőröm és vérem, buktunk ki a lehajtó ágak szoknyája alól, fegyverek után kapkodva, gyilkos arccal, árulók, örültek, sírva, fenyegetőzve.”

Ó, Tornai Jóska! Te nevetés az ünnep ablakában, hol száll a bőröd illata, milyen fa hajt itt ki, gyökerével az égnek? Csak a fejem bontott gyökeret? Az ember végül valóban egyedül marad?

„Legyen méreg a lét? De én kinyitom a szemem,
de én áldalak titeket, szimfóniák
és hegedűversenyek és szonáták Vejnemőjnenjei,
áldalak, költők, festők, szobrászok, színészek,
táncosok, tündérmese-susogók
elalvó gyermekek ágyainál!
Zúgnak fölöttünk a magasság madarai,
ó gyász és titok,
ó gyász és titok...”